

มุมมองด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา ชำนิวิทย์กรณ์

วันอังคารที่ 22 กันยายน 2552 เวลา 9.00 – 12.00 น.

สรุปสาระสำคัญ

- ลักษณะของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามมุมมองเศรษฐกิจ
- ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและงบประมาณ
- “การศึกษา” ไม่ใช่การกุศล ทางเศรษฐกิจถือเป็นต้นทุน
- “ทุนมนุษย์” ไม่ใช่ทรัพยากรมนุษย์

จากการที่วิทยากรได้เสนอผลงานวิจัยที่ประเทศมาเลเซีย เรื่องค่าเล่าเรียนที่จัดเก็บรูปแบบต่าง ๆ ในมุมมองของเศรษฐศาสตร์แล้ว การศึกษามีต้นทุนที่เรียกว่า ทุนมนุษย์

ทุน คือ ค่าใช้จ่ายขณะเรียนหนังสือที่จ่ายไปแล้วจะได้คืนในวันหน้า หรือเพื่อให้ได้ประโยชน์ในวันหน้า ซึ่งประโยชน์นั้นอาจจะจับต้องไม่ได้

ทุนมนุษย์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายเช่น ค่าหนังสือ ค่าตัว ค่าเล่าเรียน ค่าเจ็บป่วย ความเครียด และเวลาที่ใช้ในมหาวิทยาลัย 4 ปี ซึ่งเด็กจะมีความรู้หรือความคิดความอ่านเพื่อไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่อง ในอนาคต ดังนั้น ทุนมนุษย์ จะทำให้เด็กเกิดทักษะหรือความคิด ความอ่าน หรือสติปัญญาที่สร้างวันนี้ แล้วไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

ทรัพยากรมนุษย์ ที่มองในเรื่องของจิตใจ การจูงใจ ครอบครั้ว ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า ทุนมนุษย์ ที่มองในประเด็นของความคิดความอ่านเท่านั้น

การเรียนหนังสือ จะต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการคิดการอ่านมาแล้ว โดยก่อนที่จะเรียนจะต้องเทียบค่าใช้จ่าย ค่าเสียโอกาส ที่เป็นเรื่องของร่างกาย แรงใจ และเวลาที่หายไปกับที่จะได้รับกลับคืนมาว่าคุ้มกันหรือไม่

การลงทุนสร้างตึกอาคารนั้น ต้องจ่ายเงินออกไปแล้วมหาวิทยาลัยจึงจะนำตึกอาคารใช้ประโยชน์เพื่อสร้างให้มีรายรับหรือประโยชน์ในการใช้งาน ซึ่งถือเป็นทุนกายภาพ ที่เมื่อมีการเริ่มใช้งานก็จะมีภาระเสื่อมราคา ในขณะที่ทุนมนุษย์ที่เป็นความรู้ยังใช้ยิ่งเฉียบ ยิ่งใช้ยิ่งดี

คนเรียนได้ประโยชน์กับตัวเอง โดยต้องยอมเหนื่อย ออกค่าใช้จ่ายเพื่อจะได้งาน ได้เงินในวันข้างหน้า เป็นการลงทุนออกไปก่อนแล้วจะได้คืนหรือได้ประโยชน์ จึงเต็มใจที่จะจ่ายค่าเล่าเรียน เพราะได้ประโยชน์และกำไร ซึ่งทุกอย่างผ่านกระบวนการคิดการอ่าน เพราะทุกอย่างคือ การลงทุน

การศึกษาประโยชน์ที่ได้มิใช่เกิดกับผู้เรียนอย่างเดียว แต่สังคมพลอยได้ประโยชน์ คือ สังคมมีระเบียบ วินัย ความสะอาด เศรษฐกิจเติบโต โดยพลพลอยได้จะหมายถึงประโยชน์ที่ตกอยู่กับผู้อื่น ในที่นี้คือสังคม ซึ่งรัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะรัฐเป็นตัวแทนของสังคมที่ต้องเข้ามาจัดการ หากผลได้มากกว่าต้นทุน คนก็จะเรียนต่อ แต่สังคมจะได้ประโยชน์น้อยกว่าผู้เรียน เนื่องจากที่เรียนจะได้งาน เงิน ความภูมิใจ มากกว่าสังคมที่ได้รับพลพลอยได้เท่านั้น เพราะฉะนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรเก็บค่าเล่าเรียนเท่ากับผลได้ การพิจารณาจัดให้มีหลักสูตรตามอุปสงค์ (ตามใจผู้เรียน) โดยคิดค่าเฉลี่ยต้นทุน และผลได้ที่ตกกับสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกคน ทุกหนแห่ง เป็นการสร้างทุนมนุษย์เพื่อส่วนรวม

ในปัจจุบันการอุดมศึกษาไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อก่อนผู้ที่ได้เรียนหนังสือจะเป็นชนชั้นสูง เจ้าขุนมูลนาย หรือลูกทาสหลานเศรษฐี ต่อมาการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนเพราะการศึกษา เป็นการลงทุนที่เรียกว่า ทุนมนุษย์ ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการศึกษาว่าจะทำให้ได้งานดี มีความมั่นคง เป็นความภูมิใจ ช่วยเหลือพ่อแม่ได้ และสังคมก็จะดีขึ้น เพราะฉะนั้นง่ายไปแล้วได้คืน และกว่าจะลืมก็เป็นเวลานาน ทำให้คนแห่กันมาเรียนเพราะเรียนแล้วได้ประโยชน์ และมีแนวโน้มสูงขึ้น

การดึงเด็กให้มาเรียนในสถาบันการศึกษา ต้องทำความเข้าใจว่าเมื่อเรียนแล้วได้งานไวหางานง่าย เป็นการให้ข้อมูลผลได้ นำมาอธิบายให้เด็กฟังเพื่อชักจูงใจให้มาเรียน ถือว่าเป็นการโฆษณา โดยเป็นการให้ข้อมูล ซึ่งเด็กดูแล้วว่าคุ้มที่จะลงทุน

คำถาม รัฐลงทุนงบประมาณให้มหาวิทยาลัยสวนทางกับรายได้ โดยสัดส่วนงบประมาณให้กับมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น รัฐอุดหนุน 70-80 เปอร์เซ็นต์ เด็กจ่าย 20 เปอร์เซ็นต์ ผลได้ เด็กได้ 40-50 เปอร์เซ็นต์ แต่ลงทุน 20 เปอร์เซ็นต์

ในต่างประเทศ รัฐจะลงทุนน้อย แต่ละสาขาจะทำเทียมกันเพราะคุณค่าทางสังคมไม่ต่างกัน ซึ่งถ้าเด็กได้ประโยชน์มาก เด็กก็ออกในสัดส่วนที่มาก แม้แต่เงินเพื่อที่จะปรับค่าเล่าเรียนขึ้นตาม โดยรัฐไม่ต้องจ่ายเพิ่ม

ในประเทศไทย รัฐลงทุนในมหาวิทยาลัยมากเกินไป รัฐควรลงทุนและสนับสนุนงบประมาณในระดับการศึกษาที่ได้ประโยชน์สูงสุด คือ ระดับประถมที่ทำให้คนอ่านออก เขียนได้ ส่วนมหาวิทยาลัย ก็ควรจะต้องเก็บเงินกับเด็กเพราะเด็กได้ประโยชน์ จึงเต็มใจจ่าย ผู้เรียนเอาความคิดความอ่านไปทำเงินได้มากกว่า

สำหรับสาขาที่ตลาดต้องการ รัฐควรสนับสนุนงบประมาณในสัดส่วนที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับสาขาในทางสังคม ตลาดไม่ต้องการ แต่ผลดีเกิดกับสังคม ดังนั้นรัฐต้องลงทุนหรือสนับสนุนให้มาก เพราะสังคมก็จะได้ประโยชน์

ดังนั้น ส่วนต่างของผลที่ได้กับต้นทุน นำไปคิดค่าเล่าเรียน ผลได้จากการศึกษา คือ ความคิด ความอ่าน ซึ่งจับต้องไม่ได้ แต่สายสนับสนุนนั้น ความคิดความอ่าน จะมองที่ผลงาน ที่จะคิดเป็นตัวเงินเดือน หรือห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ที่ต้องลงทุนประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ผลได้ หรือความคิดความอ่าน เป็นเรื่องของการเพิ่มทักษะ ก็เป็นสิ่งจับต้องไม่ได้

เศรษฐศาสตร์มหภาค

1. ต้นทุน (งบประมาณ)
2. เด็กที่จะเรียน (จำนวนเด็ก)

ซึ่งสวนทางกับทางเศรษฐกิจ ถ้าเศรษฐกิจดี เด็กจะสมัครเรียนน้อยลง เป็นเรื่องของการเสียโอกาส

เศรษฐศาสตร์จุลภาค จะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพ หรือความเป็นเลิศ คุระบบเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยน

เศรษฐศาสตร์มหภาค ดูที่เป้าหมาย ทั้งระยะสั้น และ ระยะยาว

1. เป้าหมายระยะสั้น คือ เสถียรภาพ (มั่นคง) ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์
2. เป้าหมายระยะยาว คือ การเจริญเติบโต

ระบบเศรษฐกิจ เปรียบเหมือนร่างกายมนุษย์จะโตได้ต้องมีการตรวจสอบเสถียรภาพเช่นเดียวกับการตรวจสอบสุขภาพประจำปีเพราะฉะนั้นจะโตได้ในอนาคต เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ เด็กจะมาเรียนน้อย เสถียรภาพจะขึ้นจากการเติบโตในอนาคต ซึ่งเสถียรภาพจับต้องไม่ได้

การวัดการเติบโตของคน เช่น ชีพจร อวัยวะ ถ้าเป็นเศรษฐกิจชี้เสถียรภาพปกติ 2 ส่วน คือ

1. ในประเทศ จะมีธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ดูแลเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยดูภาวะเงินเฟ้อ ไม่เกินปีละ 5% และอัตราการว่างงาน ปีละ 6-7% ที่ถือว่าเศรษฐกิจมีเสถียรภาพปกติ
2. ต่างประเทศ ดูจากขาดดุลบัญชีดุลสะพัดไม่เกิน 7%

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) คือความสามารถในการผลิตได้ทั้งบริษัทไทยและต่างประเทศ ซึ่งเศรษฐกิจในประเทศ จะดูที่

- ค่าใช้จ่ายภาคครัวเรือน (C) โดยคำว่า ครัวเรือน หมายถึง คนอย่างน้อย 2 คนอยู่ด้วยกัน
- ค่าใช้จ่ายภาคธุรกิจ (I) การลงทุน
- ค่าใช้จ่ายภาครัฐ (G)

ภาคครัวเรือน และ ภาคธุรกิจ เป็น ภาคเอกชน (Private) ที่แสวงหาผลได้ แสวงหาความสุข

ภาครัฐ (Public) ไม่แสวงหาผลได้ มีแต่ให้

ดุลบัญชีเดินสะพัด

ปกติจะขาดดุล ไม่เกิน 7% ของ GDP

การค้าระหว่างประเทศ = รายรับส่งออก - รายจ่ายนำเข้า

หากขาดดุล = รายจ่ายมากกว่ารายรับ แสดงว่าเป็นหนี้ต่างประเทศ คือ ส่งออกน้อยกว่านำเข้า

ผลของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด มีผลอัตราแลกเปลี่ยน ค่าดอลลาร์แข็งค่าหรืออ่อนค่าลง ต้องดูแลแนวโน้มอัตราแลกเปลี่ยน

ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ (International Reserve)

ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ผลลัพธ์จากการค้าระหว่างประเทศ หรือการลงทุน ทุนสำรอง มาจากรายรับส่งออก การลงทุนจากต่างประเทศ การกู้เงินต่างประเทศ ซึ่งทุนสำรองก็จะนำไปชำระค่าใช้จ่าย หรือค่าใช้จ่ายสินค้านำเข้า โดยทุนสำรองจะเป็นเงินสกุลดอลลาร์ โดยจะชำระเป็นเงินดอลลาร์เพื่อจะได้ไม่ขาดทุน ทุนสำรองเป็นตัวเลขในบัญชี ถ้าขาดดุล (เงินออก มากกว่า เงินเข้า) จะไปลดเงินสำรอง ดังนั้นประเทศขาดดุลต่อเนื่อง และเกิน 7% จะทำให้เงินสกุลเงินท้องถิ่นอ่อนค่าลง

สำหรับประเทศไทยต้องขาดดุล จึงดีและเป็นปกติ คือ ไม่ถึง 7% จึงนับว่ามีเสถียรภาพ เศรษฐกิจเติบโต เงินบาทแข็งค่า ซึ่งจะทำให้ของนำเข้าจะถูก แต่การส่งออกจะไม่มีดี อาจารย์ต่างประเทศไม่ค่อยมา ส่งผลให้นักเรียนไม่ชอบ ดังนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์ แนวโน้มอัตราแลกเปลี่ยน จะใช้ดูทิศทาง แต่บอกไม่ได้ว่าเท่าไร เพื่อให้เตรียมงบประมาณ หรือคาดการณ์งบประมาณที่จะใช้ได้ GDP เพิ่ม เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีเงินได้เพิ่ม ก็จะมาลงทุน

ดัชนีราคา (Price Index) คือ การเปลี่ยนแปลงราคาเทียบกับปีฐาน ค่าดัชนีปีฐาน คือ 100

1. ดัชนีราคาผู้บริโภค
2. ดัชนีราคาผู้ผลิต
3. GDP Deflator

ถ้าเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ จะมีสภาพเงินเฟ้อ ธุรกิจจะจ้างงานจบใหม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นควรให้เฟ้อ โดยเพื่อไม่เกิน 5%

แนวทางประยุกต์ใช้

ระดับองค์การ

การศึกษาปัจจุบันผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์มาก ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา ควรผลัดภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาควรศึกษาด้านทุนที่แท้จริงของตนและพยายามผลัดภาระค่าใช้จ่ายไปให้ผู้เรียนให้มากที่สุด และในขณะเดียวกัน สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน

ระดับกลุ่มงาน

หน่วยงานภาครัฐควรลดการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายในรูปการให้เปล่า เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไม่ดี ขาดสภาพคล่อง ต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้จ่าย หน่วยงานของรัฐควรผลัดค่าใช้จ่ายให้กับผู้เรียนโดยตรงในรูปของเงินทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กรอ. กองทุนเงินกู้ยืมที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคตให้มาก เพราะกองทุนประเภทนี้ เป็นลักษณะผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยกู้ยืมเงินก่อนในการเรียนจนกว่าจะมีรายได้จึงจะเริ่มชดเชยเงินคืน หากมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์หรือเสียชีวิต หรืออายุครบ 60 ปี ก็อาจจะไม่ต้องชดเชย

ระดับบุคคล

จะเห็นได้ว่าผู้เรียนหรือนักศึกษาต้องคำนึงถึงความคุ้มทุนหรือความคุ้มค่าในการเรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายกับประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เช่น จ่ายมากได้ความรู้มาก โอกาสก้าวหน้ามีมาก จึงถือว่าคุ้มค่ากว่าจ่ายน้อยแต่ไม่ได้ความรู้เท่าที่ควร และไม่มีโอกาสได้งานทำหรือไม่ก้าวหน้า เป็นต้น

ผู้บันทึก

1. นางไพเราะ ธนลัทธพงศ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
2. นายพงษ์ศักดิ์ อยู่ส่อง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
3. นางทิตติยา ศรีอินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
4. นายวิเชียร คำรินทร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้